

**Breda
Frankenthalerstraat naast 15**

Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven

Erfgoedrapport Breda 105

drs. Joeske Nollen
Lina de Jonge MA

COLOFON

Titel: Frankenthalerstraat 15
Erfgoedrapport Breda 105

Auteurs: drs. J.H. Nollen en L. de Jonge MA
Kaarten: L. de Jonge MA
Eindredactie en autorisatie: drs. F.J.C. Peters

Veldwerk en uitwerking: drs. J.H. Nollen, L. de Jonge MA, J.S. Harmanus, A. Peemen
Senior archeoloog: drs. J.H. Nollen

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2013

Gemeente Breda

Directie Ontwikkeling
Afdeling Ruimte
Postbus 90156
4800 RH Breda

Breda
Frankenthaler-
straat naast 15
Inventariserend
veldonderzoek
door middel van
proefsleuven

drs. Joeske Nollen
Lina de Jonge MA

Samenvatting

In opdracht van ROC West-Brabant heeft de Afdeling Ruimte van de gemeente Breda op woensdag 23 januari 2013 een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd aan de Frankenthalerstraat te Breda. Het plangebied betreft een grasveld direct ten westen van Frankenthalerstraat 15. Aanleiding voor het onderzoek is de nieuwbouw van een schoolgebouw waarbij bodemverstorende werkzaamheden zullen plaatsvinden.

Het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven aan de Frankenthalerstraat te Breda heeft alleen sporen en vondsten uit de nieuwe tijd opgeleverd (1500 - heden). Er zijn in totaal zes greppels en sloten aangetroffen. Twee parallel gelegen sloten hebben vermoedelijk de beemdenweg het Rogdijkje of De Snijderspad geflankeerd. Deze weg heeft zijn oorsprong in de 18de eeuw en is tot de tweede helft van de 20ste eeuw in gebruik geweest.

Verder zijn er drie paalsporen die een palenrij vormen aangetroffen. Op basis van de vulling van de paalsporen zijn deze vermoedelijk recent van aard.

Het noorden van het plangebied was tot circa een meter onder maaiveld verstoord door de aanleg van een drainagesysteem. In de rest van het plangebied lag het dekzand op een niveau tussen 1,05 en 1,25 meter boven NAP en werd het dekzand direct afgedekt door een bouwvoor.

Inhoudsopgave

1 inleiding-	11
2 ligging en aard van het terrein-	13
3 landschappelijke gegevens en historische context-	15
4 archeologische achtergronden-	19
5 doelstelling-	21
6 werkwijze-	27
7 resultaten-	29
8 conclusie-	35
9 waardering en aanbeveling-	37
10 literatuur-	39
Bijlage 1: sporenlijst-	41
Bijlage 2: vondstenlijst-	42
Bijlage 3: aardewerkdeterminatielijst-	42
Bijlage 4: allesporenkaart werkput 1-	43
Bijlage 5: allesporenkaart werkput 2-	44
Bijlage 6: allesporenkaart werkput 3-	45

1

INLEIDING

In opdracht van ROC West-Brabant heeft de Afdeling Ruimte van de gemeente Breda op woensdag 23 januari 2013 een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd aan de Frankenthalerstraat te Breda. Het plangebied betreft een grasveld direct ten westen van Frankenthalerstraat 15. Aanleiding voor het onderzoek is de nieuwbouw van een schoolgebouw waarbij bodemversturende werkzaamheden zullen plaatsvinden. De grondwerkzaamheden zullen eventueel aanwezige archeologische resten beschadigen of vernietigen.¹

Het doel van het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven is op een snelle en betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen. Belangrijk is dat op basis van het inventariserend veldonderzoek een beslissing kan worden genomen of verder (voor)onderzoek in het gebied noodzakelijk en verantwoord is.

Administratieve gegevens

Provincie Noord Brabant

Gemeente Breda

Plaats Breda

Toponiem Frankenthalerstraat naast 15

Objectcode BR-343-13

Noord-coördinaten 114.533 / 401.416 , 114.630 / 401.385

Zuid-coördinaten 114.517 / 401.330 , 114.626 / 401.363

Kaartblad 44 D

Onderzoeksmeldingsnummer 55198

Opdrachtgever ROC West-Brabant (B. Manders Hevo bv)

Bevoegd gezag Gemeente Breda

Uitvoerder Gemeente Breda, Afdeling Ruimte

Sr. Archeoloog drs. Joeske Nollen

Veldarcheoloog Lina de Jonge MA

Veldmedewerker John Harmanus

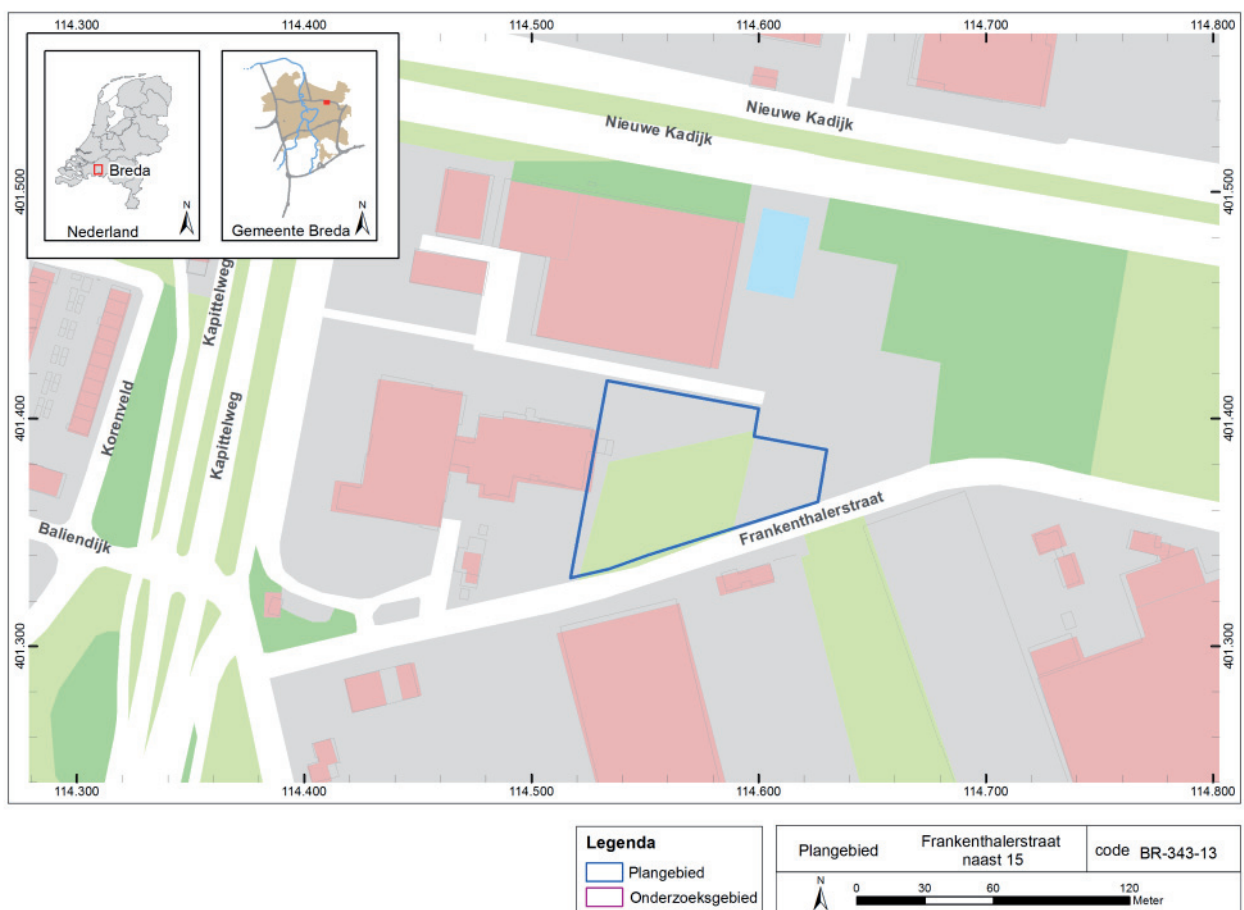
2

LIGGING EN AARD VAN HET TERREIN

Het plangebied is gelegen op een perceel (BDA00 G 3772) op het terrein van het ROC West-Brabant Prinsentuin College aan de Frankenthalerstraat te Breda. Het betreft twee grasvelden tussen het schoolgebouw in het westen en het parkeerterrein in het oosten. De Frankenthalerstraat ligt ten zuiden van het plangebied. Het plangebied heeft een oppervlakte van 5900 vierkante meter, waarvan er 2350 vierkante verstoord zal worden door de geplande nieuwbouw. Tijdens het inventariserend veldonderzoek is circa 256 vierkante meter onderzocht, bijna 11 % van het te verstoren oppervlak van het plangebied.

Afb. 1.

Plangebied Frankenthalerstraat naast 15 op topografische ondergrond

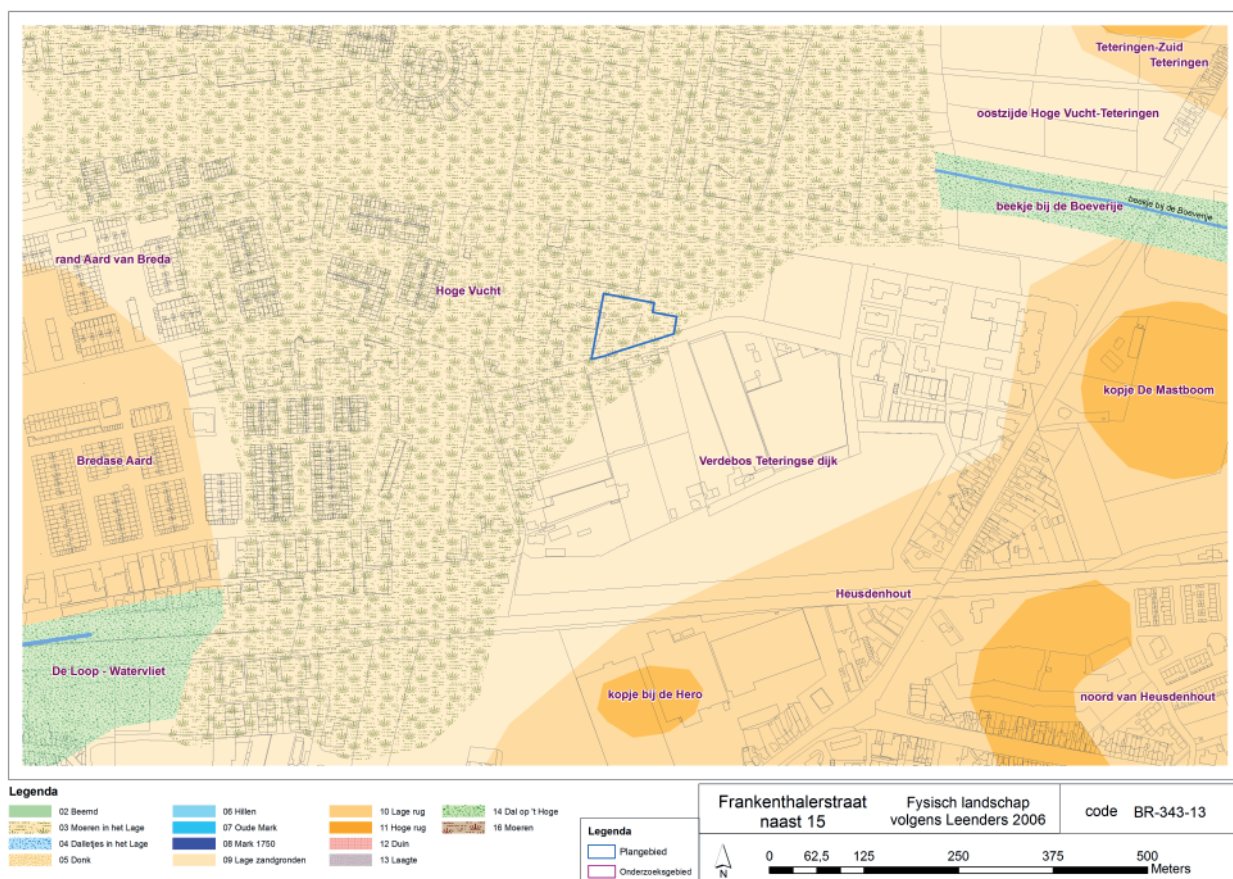

3

LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS EN HISTORISCHE CONTEXT

Op de geomorfologische kaart in Archis2 is het plangebied niet gekarteerd omdat het gelegen is binnen de bebouwde kom van de gemeente Breda. Leenders (2006) heeft het plangebied echter wel gekarteerd en situeert het in het moereengebied de Hoge Vucht polder.

De bodem in het plangebied kan geclassificeerd worden als hoge zwarte enkeerdgronden bestaande uit lemig fijn zand. De grondwatertrap is V, met een gemiddeld hoogste waterstand van < 40 centimeter onder maaiveld en een gemiddeld laagste grondwaterstand van > 120 centimeter onder maaiveld.

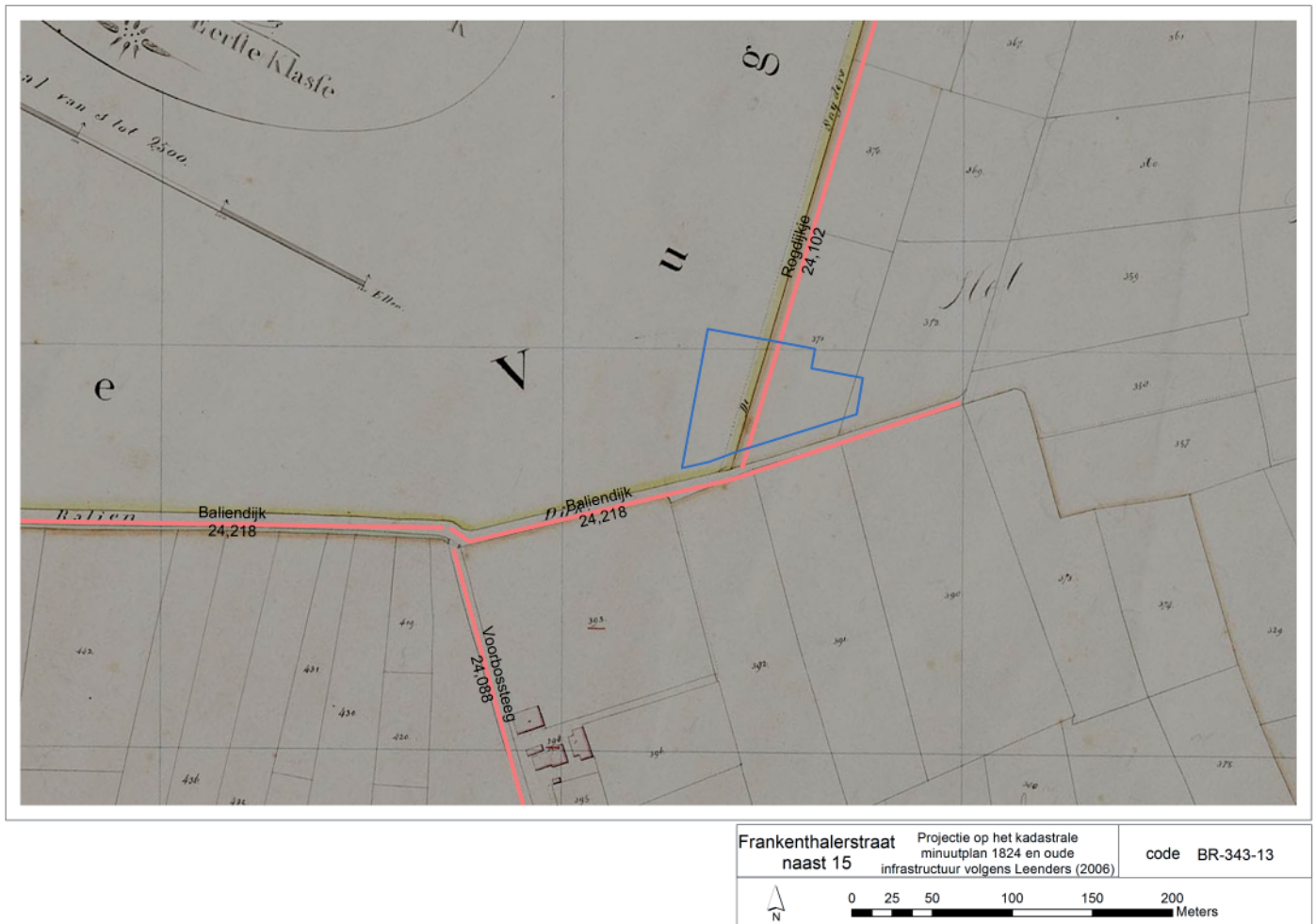
Afb. 2.
Fysisch landschap volgens Leenders (2006) in de omgeving van het plan-gebied

Het plangebied is gelegen in het beemdengebied van de Hoge Vucht polder. Beemden zijn veengronden die gebruikt werden als hooiland en weidegrond. Het beemdengebied ter hoogte van het plangebied werd Blokvucht genoemd en heeft een middeleeuwse oorsprong. Het gebied is verkaveld in strakke stroken die aansloten bij de verkaveling in de Hoge Vucht, maar met wat bredere stroken.

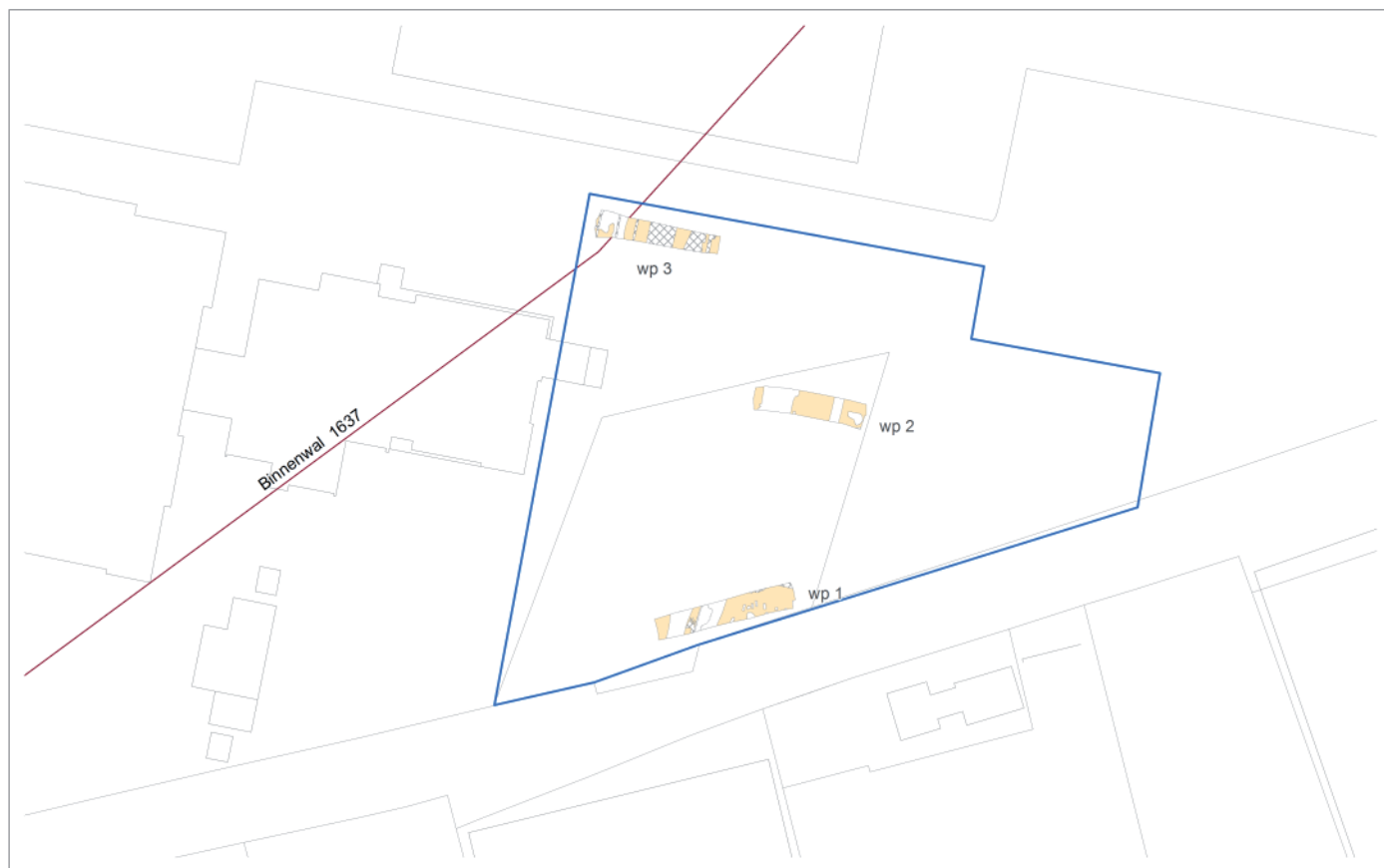
Middendoor het plangebied loopt de beemdenweg Rogdijkje. Deze weg werd voor het eerst vermeld in 1783, en maakt tevens onderdeel uit van de zomerweg van Breda naar Geertruidenberg. Op het kadastrale minuutplan van 1824 heet deze weg De Sniijderspad.

De zuidgrens van het plangebied wordt gevormd door de voormalige beemden- en dijkweg de Baliëndijk. De naam komt voor vanaf 1663 en verwijst naar een afsluithek of balie dat deze particuliere weg afsloot voor vreemden. Ook deze weg staat vermeld op het kadastrale minuutplan van 1824.

De noordwesthoek van het plangebied wordt doorkruist door de binnenwal van 1637 uit het beleg van Breda.

Afb. 3.
Projectie op het kadastrale minuutplan 1824 en oude infrastructuur volgens Leenders (2006) in de omgeving van het plangebied

Afb. 4.
**Militaire structuren
 volgens Leenders (2006)
 in de omgeving van het
 plangebied en de putten
 en sporenkaart.**

Legenda	
	Plangebied
	Onderzoeksgebied

Frankenthalerstraat naast 15		militaire structuren volgens Leenders (2006)		code BR-343-13
N 0 10 20 40 60 80				Meters

4

ARCHEOLOGISCHE ACHTERGRONDEN

Voor zover bekend is er binnen het plangebied niet eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving van het plangebied hebben er diverse archeologische onderzoeken plaatsgevonden. Op circa 300 meter ten zuiden van het plangebied is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het kader van de aanleg van een busbaan (HOV) langs het spoor (onderzoeksmelding 50455, BR-317-12). Een groot deel van dit onderzoeksterrein was verstoord. De aangetroffen sporen dateren uit de nieuwe tijd.

Ten noordoosten van het plangebied is een groot aantal archeologische onderzoeken uitgevoerd in verband met de ontwikkeling van de nieuwe woonwijken Waterakkers, Woonakkers en Bouverijen (onderzoeksmeldingen 9523, 10301, 45412 en waarneming 13943). Hierbij zijn onder andere sporen uit de Spaanse periode aangetroffen.

Afb. 5.
Onderzoeksmeldingen
en waarnemingen zoals
vermeld in Archis2 in de
omgeving van het plan-
gebied

Frankenthalerstraat

06-05-2013

Legenda

- WAARNEMINGEN
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- TOP10 ((c)TDN)
 - bebouwd gebied
 - doorgaande wegen
 - bos
 - bouwlant
 - welland
 - boomgaard/kwekerij
 - heide
 - zand
 - begraafplaats
 - water
 - overig bodemgebruik
- PROVINCIES

0 100 m

Archis2

5

DOELSTELLING

Archeologisch onderzoek in West-Brabant is tot voor kort vrijwel uitsluitend gericht geweest op de ontwikkeling van de laatmiddeleeuwse stadskernen.

Onderzoek naar de plattelandsbewoning uit het verleden is pas sinds 1995 van de grond gekomen. Ten westen van Breda is sinds 1998 archeologisch onderzoek uitgevoerd waarbij de bewoning in relatie tot het landschap centraal staat. Er wordt gekeken naar nederzettingsdynamiek en het ontstaan van het cultuurlandschap.

In de omgeving van Breda kunnen archeologische sporen en vondsten worden aangetroffen uit het paleolithicum tot en met het neolithicum, maar deze worden niet op grote schaal aangetroffen.

Archeologisch onderzoek in de nabije omgeving heeft uitgewezen dat het dekzandlandschap van Breda-West vanaf de bronstijd (circa 2000 v.Chr.) vrij intensief bewoond is geweest. Hierbij is tevens een nieuw beeld ontstaan van de bewoning in de ijzertijd (500 v. Chr. tot begin van de jaartelling), Romeinse tijd (begin van de jaartelling tot circa 400 na Chr.) en vroege middeleeuwen (450-1050 na Chr.). Achterliggend doel van het onderzoek is het zo compleet mogelijk onderzoeken van enkele dekzandruggen in het landschap waardoor een duidelijk beeld gevormd kan worden van de bewoningsgeschiedenis, de ontwikkeling van de bewoning in de regio en het gebruik van de ruimte in al zijn aspecten op deze landschappelijke eenheden.

In de late middeleeuwen en nieuwe tijd neemt de hoeveelheid activiteiten – en de archeologische overblijfselen daarvan – toe. Voor de gemeente Breda zijn naast de sporen uit de bronstijd tot en met de vroege middeleeuwen ook de sporen uit de late middeleeuwen (de periode van stadsontwikkeling), de sporen verbonden aan de Nassaus en de sporen uit de Spaanse tijd van groot belang.

Het landschap waarin de mensen gedurende de bewoningsperiode woonden is op diverse wijzen ingericht en gebruikt. De nalatenschap van deze inrichting en het gebruik daarvan geeft ons weer de mogelijkheid inzicht te krijgen in het leef- en denkpatroon van de bewoners gedurende de late prehistorie en de middeleeuwen. De vraagstellingen bij dit thema beslaan een breed geheel, van nederzetting tot begravingen. Het doel is een beeld te creëren van het leven in de regio Breda. De aandacht bij het onderzoek naar het natuurlijke landschap is met name gericht op de niet door de mens beïnvloede omgeving c.q. die aspecten van de natuur die uiteindelijk het menselijk handelen hebben beïnvloed.

Bij dit onderzoeksthema staat de ontstaanswijze van het gebied centraal. Er kan namelijk naast de landschappelijke ligging van de vindplaatsen ook een beeld verkregen worden van de ruimere regio.

De volgende gebiedsspecifieke onderzoeksvragen zijn geformuleerd, die aan de hand van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek beantwoord zouden moeten kunnen worden:

- Zijn er sporen van de binnenwal uit 1637 aanwezig in het plangebied?
- Zijn er sporen van het Rogdijkje aanwezig binnen het plangebied?
- Hoe is de bodemopbouw in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?
- Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?
- Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
- Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
- Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?
- Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?
- Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?
- Is er bebouwing aanwezig?
- Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?
- Zijn er nog andere (bewonings)sporen?
- Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit van de aangetroffen sporen?
- Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

Naast deze gebiedsspecifieke onderzoeksvragen dient aandacht te worden besteed aan onderstaande onderzoeksthema's en vraagstellingen die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald.

Het onderzoek betreft een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) ter plaatse van de voorgenomen zone met bodemingrepen. Bij het onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen richtinggevend:

Landschap

- Hoe zag de paleogeografie er uit? Wat is de geomorfologische achtergrond van het huidige landschap? Wat is de hydrologische ontwikkeling in het gebied?
- Welke ontwikkelingen van het landschap en het milieu vonden gedurende deze periode plaats en welke invloeden hadden deze op het leefmilieu van de mens?

Bodem

- Tot op heden bestaat nog geen compleet beeld van de bodemopbouw in het centrum van Breda. Dit is onder andere het gevolg van het feit dat in de loop van de late middeleeuwen de mens op grote schaal het natuurlijk landschap heeft aangepast door middel van ophogingen. Enerzijds lijkt het landschap een

belangrijke rol gespeeld te hebben bij het uitkiezen van de oudste nederzettingenkern van Breda, anderzijds heeft men aan het eind van de 13e eeuw en het begin van de 14e eeuw op grote schaal de natuurlijke loop van de Mark teruggedrongen ten behoeve van uitbreiding en verdichting van de middeleeuwse kern. Ook bij de aanleg van de stadsverdediging lijkt het reliëf en landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben. Informatie over de exacte wisselwerking tussen het natuurlijk landschap en de ontwikkeling en inrichting ligt op veel plaatsen in het bodemarchief opgeslagen.

- Archeologisch onderzoek naar het gebruik en de functie van beekdalen in het verleden heeft tot nu toe op kleine schaal plaats gevonden. Om beter inzicht te verkrijgen in de relatie en interactie tussen mens en beekdalen is het van belang de bodemopbouw en processen van bodemvorming in beekdalen beter in kaart te brengen.
- De hoger gelegen dekzandruggen zijn van oudsher geliefde plaatsen voor de mens om zich te vestigen. De ontwikkeling van cultuurlagen en esdekken is een belangrijk onderdeel van het archeologisch onderzoek. Op basis van deze ontwikkelingen kan een beter inzicht worden verkregen in het gebruik, de functie en betekenis van het landschap voor de mens.
- In Breda komen niet alleen pleistocene zandgronden voor die worden aangeduid als het Hoge, in het noordelijke deel van Breda komen holocene afzettingen voor, het Lage. In dit deel van Breda komen moeren (veengebieden), dalletjes, dijken, beemden en donken voor. Vooral de beemden zijn een kenmerkend onderdeel van het Lage en werden als grasland werden in het verleden extensief gebruikt als hooilanden en voor het weiden van vee. De functie van en de relatie tussen het Lage en de mens is nog niet intensief onderzocht.

Flora/fauna

- Wat was de aard van de begroeiing van het landschap gedurende de periode late prehistorie tot en met de middeleeuwen en welke invloeden had deze op de leefwijze van de mens?
- Welke wilde dieren kwamen in de vrije natuur in de omgeving van de nederzetting voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Welke gedomesticeerde dieren kwamen in de omgeving van de nederzetting voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- het verkrijgen van informatie over de lange termijnontwikkeling van de vegetatie in de regio; de verhouding tussen de gebruikte en niet-gebruikte ruimte; de agrarische economie; de voedsel economie; het gebruik van ruimte in huizen en op erven.

Bewoning / Nederzetting

- Zijn er nederzettingssporen op het terrein aanwezig en welke datering hebben zij?

- Hoe is de bewoning gestructureerd – losse erven of geconcentreerde bewoning? Is het mogelijk complete erven op dit terrein uit enige periode te onderzoeken?
- Wat is de verklaring voor de locatiekeuze ten opzichte van het 'natuurlijke' landschap en indien mogelijk het cultuurlandschap?
- Welke relatie is er te leggen tussen eventueel in tijd opvolgende elementen in het landschap (bv nederzettingssporen en begravingen uit uiteenlopende perioden)?
- Is er een koppeling mogelijk tussen de archeologische en de historische gegevens en archieven en welke relevantie of betekenis heeft dit?
- Welke dieren (gedomesticeerd en wild) kwamen in de nederzetting zelf of in de omgeving daarvan voor, zowel op het land als in het water, wat was de aard van de relatie van de mens met deze dieren en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens ter plaatse van de archeologische vindplaats?

Verkaveling

- Zijn er sporen van verkaveling in het terrein, en zo ja wat is de aard en de wijze van aanleg van de verkaveling (sloten, greppels, afrastering, etc.)?
- Wat is de vorm van de verkaveling en omvang van de omgrensde percelen, zowel binnen als buiten een eventuele nederzetting?
- Welke relatie is er te leggen tussen de perceelgrenzen en de vroegste kadasterkaarten?
- Waarvoor zijn de kavels gebruikt?

Infrastructuur

- Komen er in het gebied sporen van paden, wegen en voorden voor en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Komen er in het gebied waterbeheerstructuren voor zoals dijken, gemalen, stuwen en (afwatering)sloten en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Wat is de relatie tussen de gebouwen en de diverse elementen van de infrastructuur?
- Wat is de relatie tussen de vormen van infrastructuur en de historische gegevens over paden en wegen?

Vestingbouw

- Zijn in het onderzoeksgebied sporen van vestingbouw of linies (onverstoord) aanwezig?
- Welke fasen uit de vestingbouw zijn op het terrein aanwezig?
- Zijn de sporen van vestingbouw te koppelen aan de vestingkaarten (uitgave gemeente Breda 2008)?

Complextype/Ensemble

- Hoe kan de locatie beschreven worden in termen van ensembles van sporentypen en -clusters? Het gaat erom ensembles te typeren opgebouwd vanuit de

meest eenvoudige vorm tot de meest samengestelde vorm. Deze getypeerde (representatieve of juist uitzonderlijke) ensembles hebben de functie van bouwsteen in de beschrijving van de aard van het gehele complextype.

- Het verkrijgen van inzicht in de lange termijnontwikkeling van de bewoning in de regio en daaraan gerelateerd het gebruik van de ruimte.
- Inzicht krijgen in de begrenzing en het karakter van de bewoningssporen; inzicht krijgen in de ruimtelijke en chronologische relatie tussen bewoningssporen uit verschillende perioden; vraagstukken omtrent continuïteit en discontinuïteit in bewoning beantwoorden; inzicht krijgen in de functie en het gebruik van zones in het landschap, bijvoorbeeld de situering van "site" en "off-site", nederzetting en grafvelden, dekzandrug en beekdal.

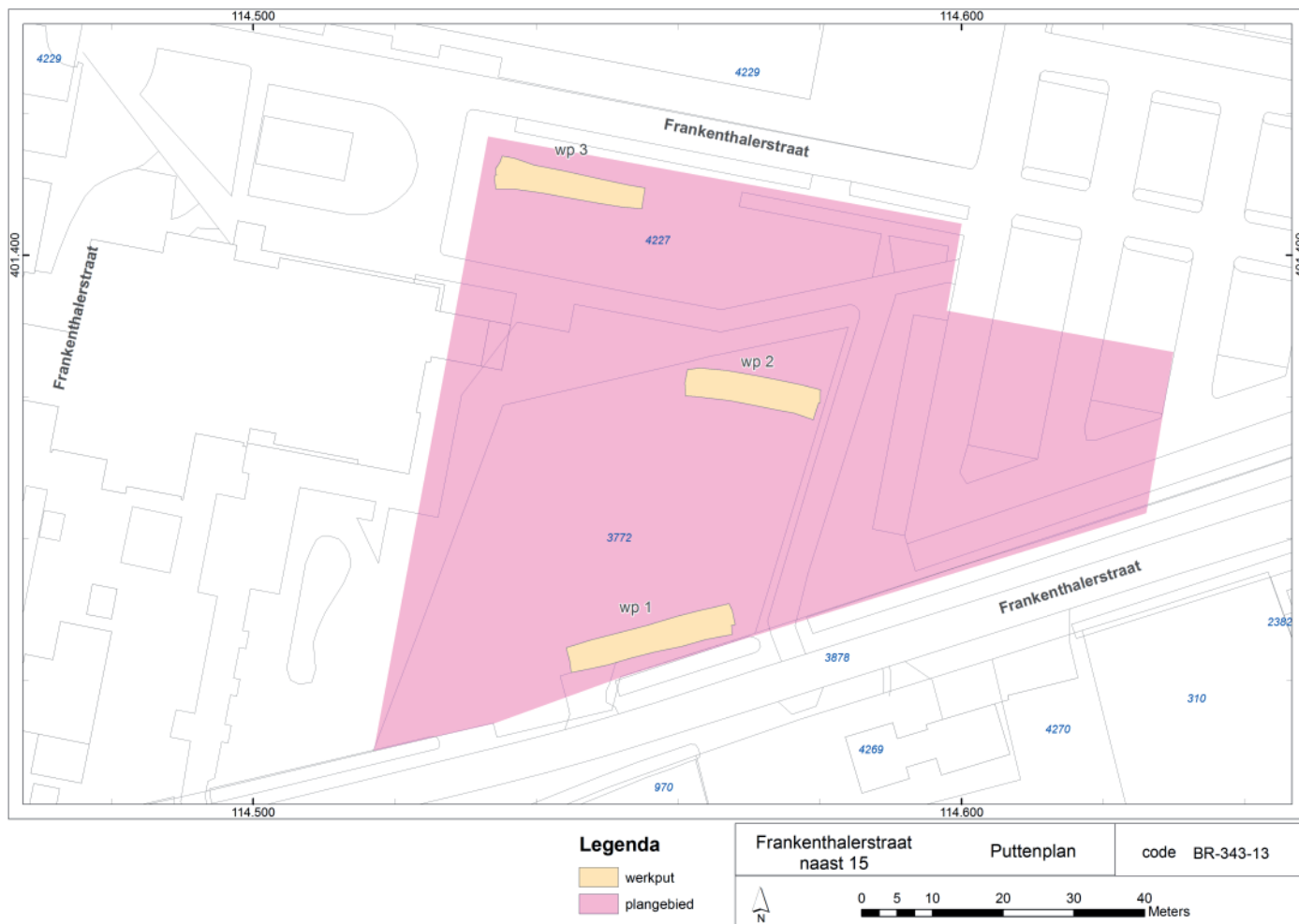
Op basis van het inventariserende veldonderzoek dient uitspraak te worden gedaan over de eventuele aanwezigheid van archeologische relictten in het plangebied. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen, op basis waarvan vervolgens een selectieadvies opgesteld wordt. In dit advies kunnen maatregelen voor vervolgonderzoek en eventueel behoud worden opgenomen. Het definitieve selectiebesluit is voorbehouden aan het bevoegd gezag, de Afdeling Ruimte van de gemeente Breda.

6

WERKWIJZE

Het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven is uitgevoerd op woensdag 23 januari 2013. Er zijn in totaal drie werkputten aangelegd: werkput 1, 2 en 3. Alle werkputten hadden min of meer een oost-west oriëntatie. Werkput 1 was 24 x 4 meter, werkput 2 20 x 4 meter en werkput 3 21 x 4 meter. In totaal is er circa 260 vierkante meter archeologisch onderzocht.

Bij de aanleg van de werkputten is de bovengrond, bestaande uit de bouwvoor, afgegraven tot op het niveau waar de grondsporen goed leesbaar waren. Het vlak is aangelegd met behulp van een graafmachine met gladde bak en waar nodig met de schop opgeschaafd. Het vlak is gefotografeerd en vervolgens gedocumenteerd met de robotic total station. De vlakhoogtes en de maaiveldhoogtes zijn om de vijf meter gemeten. Er is om de tien meter een profiel afgestoken over een breedte van een meter, dat vervolgens is gefotografeerd en gedocumenteerd. Alle sporen zijn gecoupeerd en gefotografeerd, en de archeologisch relevante sporen zijn gedocumenteerd en afgewerkt. Het meetsysteem is via hoofdmeetpunten binnen het plangebied nauwkeurig gekoppeld aan het Rijksdriehoeksnet. De hoofdmeetpunten werden ingemeten door landmeters van de gemeente Breda. Tijdens het onderzoek is gewerkt conform het Programma van Eisen (2013-01) en de KNA 3.2.

Afb. 6.
Puttenplan op topografische
ondergrond

7

RESULTATEN

7.1 Ondergrond en stratigrafie

Om inzicht te krijgen in de bodemopbouw binnen het plangebied is er om de tien meter over een breedte van een meter een profiel afgestoken en gedocumenteerd. In werkput 1 en 2 is het dekzand aangetroffen op een niveau tussen 1,05 en 1,25 meter boven NAP. Het fijne gele dekzand werd afgedekt door een bouwvoor of een recentelijk verrommeld pakket. In werkput 1 is een aantal sporen van grondverbetering aangetroffen, die vermoedelijk verband houden met de moestuinen die op de luchtfoto van 1999 nog zichtbaar zijn.

In werkput 3 was de bodem tot een diepte tussen 0,70 en 0,80 meter boven NAP verstoord door de aanleg van drainage. Hier was het archeologische sporen-niveau slechts beperkt intact.

Afb. 7.
**Profiel 3 in werkput 2,
waar het dekzand direct
wordt afgedekt door de
bouwvoor**

7.2 Sporen en structuren

Tijdens het inventariserend veldonderzoek zijn er in totaal twintig spoornummers uitgedeeld. Hiervan zijn er twee aan lagen toegeschreven (S 950 en 990) en spoornummers 016 en 999 zijn uitgedeeld aan diverse verstoringen in het vlak en de profielen. Eén spoor (S 010) bleek na couperen natuurlijk van aard en is komen te vervallen. Spoornummers 003, 004, 005 en 006 zijn uitgedeeld aan sporen van grondverbetering. Spoor 011 bleek een spitspoor te zijn.

Greppels en sloten

In werkput 1 zijn de greppels 007 en 008 aangetroffen. Deze greppels lagen parallel op 1,5 meter afstand van elkaar met min of meer een noord-zuid oriëntatie. Richting het noorden lijkt greppel S 007 aan te sluiten op de greppel S 013 in werkput 2. In de greppels is een zeer recente vulling aangetroffen, met daarin veel plastic en puin, maar de onderste vulling van de greppel lijkt ouder te zijn. Wanneer we de allesporenkaart projecteren op het kadastrale minuutplan van 1824 liggen de greppels aan weerszijden van het Rogdijkje of De Sniiderspad (zie afb. 12). Vermoedelijk hebben de greppels deze beemdenweg geflankeerd. In het profiel van de werkputten is gezocht naar resten van het dijklichaam maar hiervan waren geen sporen meer aanwezig. Het Rogdijkje wordt voor het eerst genoemd in 1783 en is nog aanwezig op de kadasterkaart van 1824 en deels op de topografische kaart van 1969.² De weg verloor hierna zijn functie en de greppels zullen in de jaren '70 van de twintigste eeuw zijn dichtgemaakt. Op de topografische kaart van 1981 is het Rogdijkje namelijk niet meer aanwezig en is binnen het plangebied de Tuinbouwschool reeds gevestigd.

Afb. 8.

Boven: Links greppel S 007 lijkt aan te sluiten op rechts greppel S 013

Onder: Greppel S 008 zal de andere (west)zijde van het Rogdijkje of Sniiderspad hebben geflankeerd

Behalve de greppels langs het Rogdijkje zijn er nog drie greppels aangetroffen. Ten eerste greppel S 011 in werkput 2. Deze loopt parallel aan S 013 op circa 6,5 meter ten oosten van dit spoor. Deze greppel was opgevuld met een zeer verrommeld pakket waarin plastic en ander recent puin aanwezig was. De greppel zal dus recentelijk gedicht zijn, maar is niet terug te vinden op kadastrale of topografische kaarten. Het spoor was 2,30 meter breed en 60 centimeter diep.

Van greppel S 009 is slechts de aanzet aangetroffen, de rest van het spoor viel buiten het vlak van de werkput. Greppel S 015 was een zeer ondiep (10 centimeter) en smal (24 centimeter) greppeltje met een oost-west oriëntatie. De datering en functie van dit spoor blijft onbekend.

Afb. 9.
Greppel S 011 in werkput 2

Paalsporen

De paalsporen S 001, 002 en 014 zijn aangetroffen in werkput 1 en lijken op een noordwest-zuidoost georiënteerde rij te liggen. S 014 is niet in het vlak herkend, maar bij het documenteren van profiel 1 aangetroffen in de zuidoosthoek van de werkput. Paalsporen 002 en 014 zijn in het profiel gedocumenteerd en hebben respectievelijk afmetingen van 50 x 20 en 35 x 24 centimeter. Paalspoor 001 is in de coupe gedocumenteerd en heeft afmetingen van 24 x 12 centimeter. Er zijn geen vondsten aangetroffen die de paalsporen kunnen dateren. Op basis van de vulling van de sporen lijken deze in de nieuwe tijd te dateren.

Afb. 10.
Paalsporen 001, 002 en 014 in werkput 1

Tenslotte is tijdens de aanleg van de coupe door greppel S 009 paalspoor S 017 aangetroffen. Deze werd deels door de greppel oversneden en was 19 centimeter diep. Er zijn geen vondsten aangetroffen die het spoor kunnen dateren.

Afb. 11.
Paalspoor 017 doorsneden door greppel 009

7.3 Vondsten

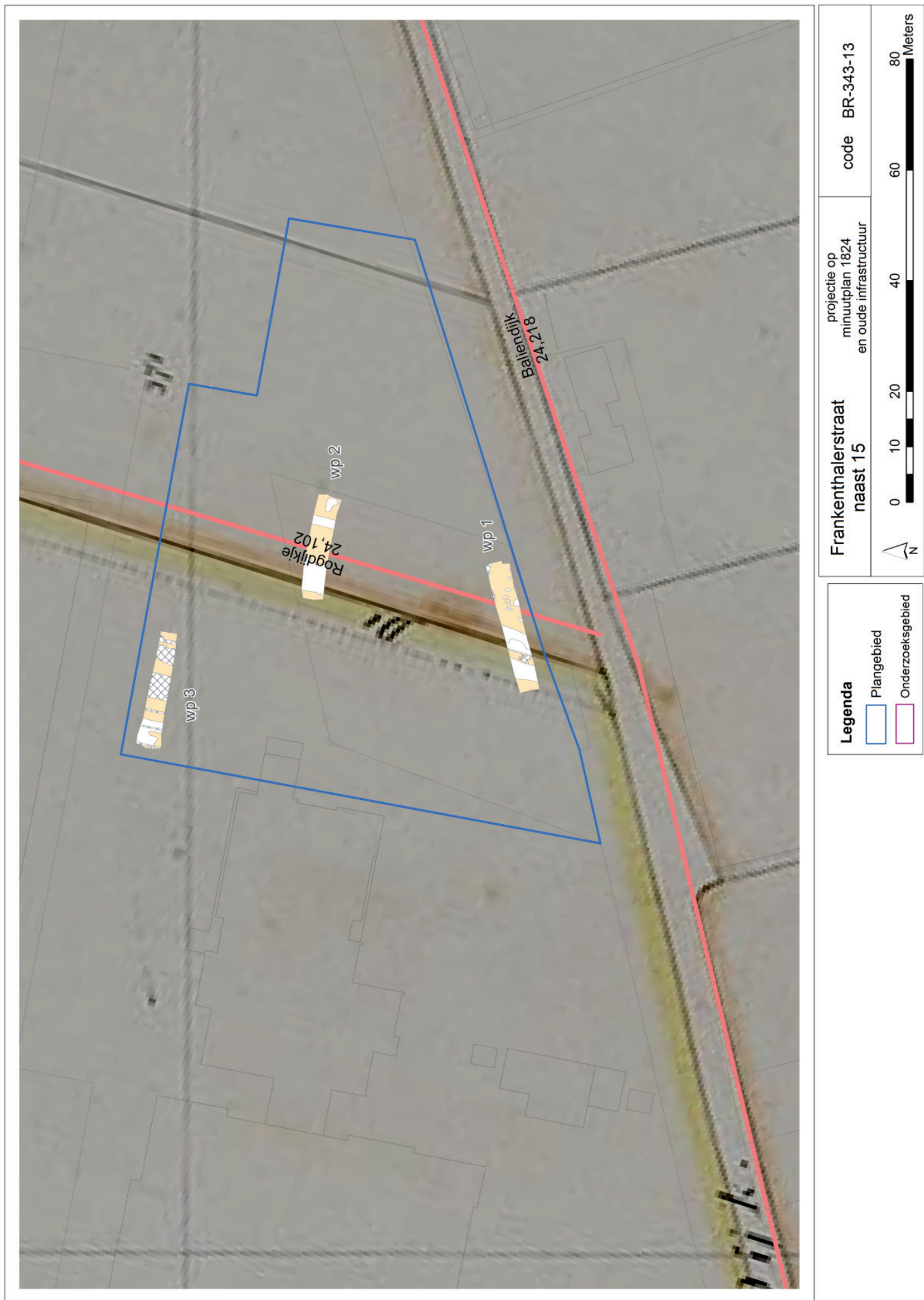
Tijdens het inventariserend veldonderzoek zijn er vijf vondstnummers uitgedeeld aan in totaal zeven vondsten (4199 gram). Een vondst is verzameld uit het dekzand, de overige vondsten komen uit een sporencontext. Er zijn geen monsters verzameld tijdens het veldonderzoek.

Uit de sloot S 007 zijn diverse vondsten verzameld. Er is een fragment industrieel vervaardigd aardewerk verzameld (2,7 gram), dat te dateren is in de 19de eeuw tot heden. Naast het aardewerk fragment zijn er twee fragmenten bouw materiaal (69,4 gram) aangetroffen, namelijk leisteen en baksteen, en een fragment dierlijk bot (19,2 gram) met snij- en zaagsporen.

Uit paalspoor 001 is een fragment ijzer verzameld (11,1 gram), dit was echter dermate slecht geconserveerd dat besloten is dit af te stoten.

Tenslotte zijn er nog vier fragmenten natuursteen verzameld (4096,6 gram), dit is 57 % van het totaal aantal fragmenten binnen het vondstenspectrum. Het betreft een fragment van een onbewerkte vuursteenknol met cortex, twee passende fragmenten van een kei (mogelijk granietgneis) en een onbekend fragment natuursteen.

Afb. 12.
Rechts: allesporenkaart geprojecteerd op minuutplan 1824 en infrastructuur volgens Leenders.

8

CONCLUSIE

Het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven aan de Frankenthalerstraat te Breda heeft alleen sporen en vondsten uit de nieuwe tijd opgeleverd (1500 - heden). Er zijn in totaal zes greppels en sloten aangetroffen. Twee parallel gelegen sloten hebben vermoedelijk de beemdenweg het Rogdijkje of De Sniijderspad geflankeerd. Deze weg heeft zijn oorsprong in de 18de eeuw en is tot de tweede helft van de 20ste eeuw in gebruik geweest.

Verder zijn er drie paalsporen die een palenrij vormen aangetroffen. Op basis van de vulling van de paalsporen zijn deze vermoedelijk recent van aard.

Het noorden van het plangebied was tot circa een meter onder maaiveld verstoord door de aanleg van een drainagesysteem. In de rest van het plangebied lag het dekzand op een niveau tussen 1,05 en 1,25 meter boven NAP en werd het dekzand direct afgedekt door een bouwvoor.

Zijn er sporen van de binnenwal uit 1637 aanwezig in het plangebied?

Er zijn geen sporen van de binnenwal uit 1637 aangetroffen, vermoedelijk heeft deze wal iets meer naar het noordoosten gelegen.

Zijn er sporen van het Rogdijkje aanwezig binnen het plangebied?

Er zijn twee parallel gelegen sloten aangetroffen die vermoedelijk het Rogdijkje hebben geflankeerd. Een projectie van de allesporenkaart op het kadastrale minuutplan van 1824 toont aan dat deze sloten langs de beemdenweg hebben gelegen. De sloten zijn zeer recentelijk, vermoedelijk in de jaren '70 van de 20ste eeuw, dichtgemaakt. Er zijn geen sporen van het Rogdijkje zelf aangetroffen, mogelijk is deze tot aan het dekzandniveau vergraven, waardoor een eventueel aanwezig dijklichaam of karrensporen niet meer aanwezig waren.

Hoe is de bodemopbouw in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?

In werkput 1 en 2 is het dekzand aangetroffen op een niveau tussen 1,05 en 1,25 meter boven NAP. Het fijne gele dekzand werd afgedekt door een bouwvoor of een recentelijk verrommeld pakket. In werkput 3 was de bodem verstoord door de aanleg van een drainagesysteem. Het dekzand is hier op een niveau tussen 0,70 en 0,80 meter boven NAP aangetroffen, maar het archeologische sporenniveau was grotendeels verstoord.

Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?

Er zijn geen sporen uit het paleolithicum of mesolithicum aangetroffen.

Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?

Er zijn geen sporen uit deze perioden aangetroffen.

Zijn er sporen van ontginning aanwezig?

Er zijn geen sporen van ontginning aangetroffen.

Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?

Er is geen esdek aangetroffen.

Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?

Nee, er zijn geen sporen aangetroffen die wijzen op een middeleeuwse oorsprong van bewoning.

Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?

Naast de greppels die het Rogdijkje/snijderspad hebben geflankeerd zijn er geen andere sporen aangetroffen die duiden op een oudere infrastructuur.

Is er bebouwing aanwezig?

Er zijn geen sporen van bebouwing aangetroffen.

Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?

Nee, er zijn geen aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd aangetroffen. De binnenwal die we volgens Leenders binnen het plangebied konden verwachten is niet aangetroffen. Waarschijnlijk ligt deze ten noordoosten van het plangebied.

Zijn er nog andere (bewonings)sporen?

Er zijn drie paalsporen in een rij aangetroffen, die vermoedelijk in de nieuwe tijd dateren. Er zijn naast de sloten langs het Rogdijkje nog drie greppels aangetroffen met een onbekende datering. En er zijn in werkput 1 diverse sporen van moestuinbedden aangetroffen, die vermoedelijk in de jaren '80 of '90 van de 20ste eeuw zijn gegraven.

Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit van de aangetroffen sporen?

Tijdens het inventariserend veldonderzoek zijn er twee parallel gelegen sloten aangetroffen, die de beemdenweg het Rogdijkje hebben geflankeerd. Deze sloten zijn in de 20ste eeuw dichtgemaakt, maar hebben hun oorsprong vermoedelijk in de 18de eeuw. Verder zijn er sporen van grondverbetering, paalsporen en greppels aangetroffen, die vermoedelijk ook in de nieuwe tijd dateren (1500 - heden).

Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

De informatiewaarde van de aangetroffen sporen is laag. De waardering van de sporen wordt in hoofdstuk 9 nader toegelicht.

9

WAARDERING EN AANBEVELING

Er is een vindplaats aangetroffen, deze wordt gewaardeerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.2 (KNA 3.2). Dit waarderingsproces vindt plaats in een aantal stappen:

1. Waardering op basis van belevingsaspecten, waardering op basis van schoonheid en herinneringswaarde.
2. Waardering op basis van fysieke criteria, waardering op basis van gaafheid en conservering.
3. Waardering op basis van inhoudelijke criteria, waardering op basis van zeldzaamheid, informatie waarde, ensemblewaarde en representativiteit.

waarden	criteria	scores
beleving	schoonheid	n.v.t.
	herinneringswaarde	n.v.t.
fysieke kwaliteit	gaafheid	2
	conservering	2
inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	1
	informatie waarde	1
	ensemblewaarde	n.v.t.
	representativiteit	n.v.t.

Tabel 1
Scoretabel waardestelling uit de KNA 3.2 waarbij 1 de laagste waarde en 3 de hoogste waarde is

1. De criteria schoonheid en herinneringswaarde zijn alleen van toepassing op archeologische vindplaatsen die nog zichtbaar zijn in het landschap. Hier is dat niet het geval daarom is de belevingswaarde niet van toepassing op het onderzochte terrein.

2. De criteria gaafheid en conservering krijgen een middelhoge score. Er zijn sporen aangetroffen die op zich goed geconserveerd en gaaf waren, maar deze waren van recente datum.

3. De criteria zeldzaamheid en informatiewaarde krijgen een lage score. Er zijn alleen recente sporen aangetroffen die weinig nieuwe informatie opleveren over de bewoningsgeschiedenis van het plangebied.

Het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven heeft plaatsgevonden op de locaties die verstoord zullen worden door de geplande nieuwbouw. Verwacht wordt dat het volledig opgraven van het te verstoren gebied niet meer informatie op zal leveren. Vervolgonderzoek op deze locatie wordt daarom niet geadviseerd.³ De hoge en middelhoge verwachting op de beleidsadvieskaart van de gemeente Breda blijft buiten het onderzochte gebied onverminderd van

kracht. Dat betekent dat bij toekomstige bodemingrepen buiten het reeds onderzochte plangebied archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

10

LITERATUUR

Craane, M.L., 2013. Selectiebesluit archeologie Frankenthalerstraat 17 (Erfgoedbesluit 2013-05), Breda.

Craane, M.L. & Peters, F.J.C. 2013: Programma van Eisen Breda. Frankenthalerstraat 17 (PvE 2013-01), Breda.

Leenders, K.A.H.W., 2006. Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda, Breda.

Websites

www.archis2.archis.nl

www.watwaswaar.nl

Noten

1. Craane en Peters 2013.
2. www.watwaswaar.nl
3. Craane 2013.

bijlage 1 sporenlijst

Put	Spoor	Spooraard	Begin per	Eind per	NAP onder	NAP boven	Spoordiepte	Opmerking
1	001	PK			0,96	1,08	12	via RTS
1	002	PK			0,84	1,08	24	via RTS
1	003	GVB			0,95	1,09	14	via RTS
1	004	GVB				1,1		via RTS
1	005	GVB				1,02		via RTS
1	006	GVB				0,99		via RTS
1	007	SL	NTB	NTC	0,2	0,98	78	via RTS
1	008	SL			0,27	0,93	66	via RTS
1	014	PK			1,01	1,26	25	niet in vlak gezien, alleen in profiel 1
1	950	C						via RTS
1	999	VERST				0,98		via RTS
2	009	GR				1,07		via RTS
2	010	NAT				1,07		via RTS
2	011	SL			0,5	1,08	58	via RTS
2	012	SS				0,98		via RTS
2	013	SL			0,43	0,93	50	via RTS
2	017	PG			0,88	1,07	19	
2	950	C						via RTS
2	990	A						
2	999	VERST						
3	015	GR			0,51	0,61	10	via RTS
3	016	VERST						via RTS
3	950	C						via RTS
3	990	A						
3	999	VERST						via RTS

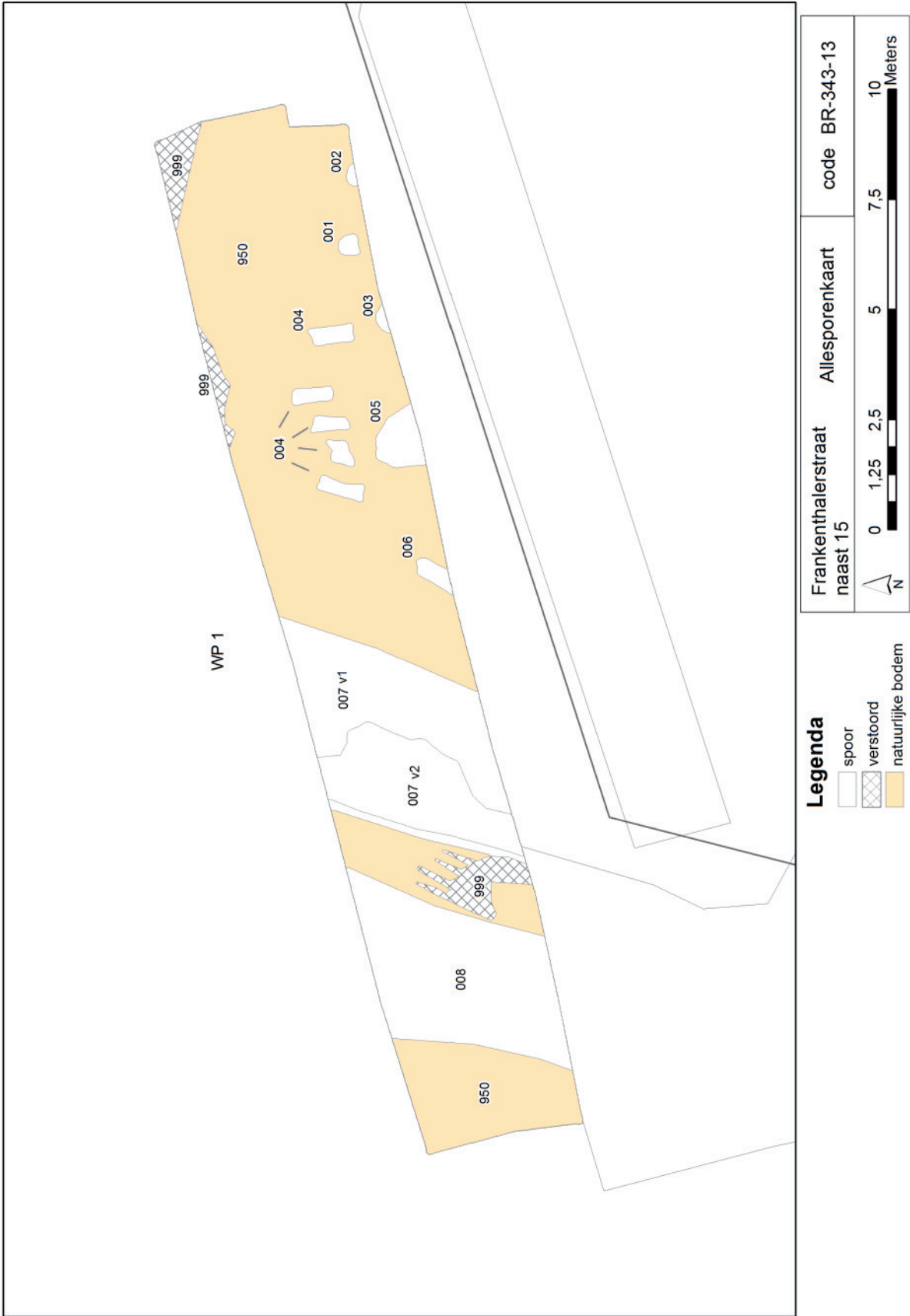
bijlage 2 vondstenlijst

Barcode	Veld-vondst	Put	Vlak	Spoor	Spoor-aard	Vul-ling	Seg-ment	Vak	Cate-gorie	Aan-tal	Ge-wicht	Opmerking	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per
BR-343-13.001MTL	BR-343-13.001	1	1	001	PK	1	1		MTL	1	11,1	ijzer, roest, AFSTOTEN				
BR-343-13.002STN	BR-343-13.002	1	1	003	GVB	1	1		STN	1	10,6					
BR-343-13.003BWM	BR-343-13.003	1	1	007	SL	1	1		BWM	2	69,4	1x fragm leisteel 1x gele baksteen				
BR-343-13.003CER	BR-343-13.003	1	1	007	SL	1	1		CER	1	2,7	industrieel wit	19	20	NTB	NTC
BR-343-13.003FAU	BR-343-13.003	1	1	007	SL	1	1		FAU	1	19,2	slachtafval, gezaagde pijpbeen				
BR-343-13.004STN	BR-343-13.004	2	1	013	SL	3	1		STN	1	465	vuursteenknol				
BR-343-13.005STN	BR-343-13.005	2	1	950	C	1	1	A2	STN	2	3621	granietgneis?, fragmenten passen op elkaar, is één steen				

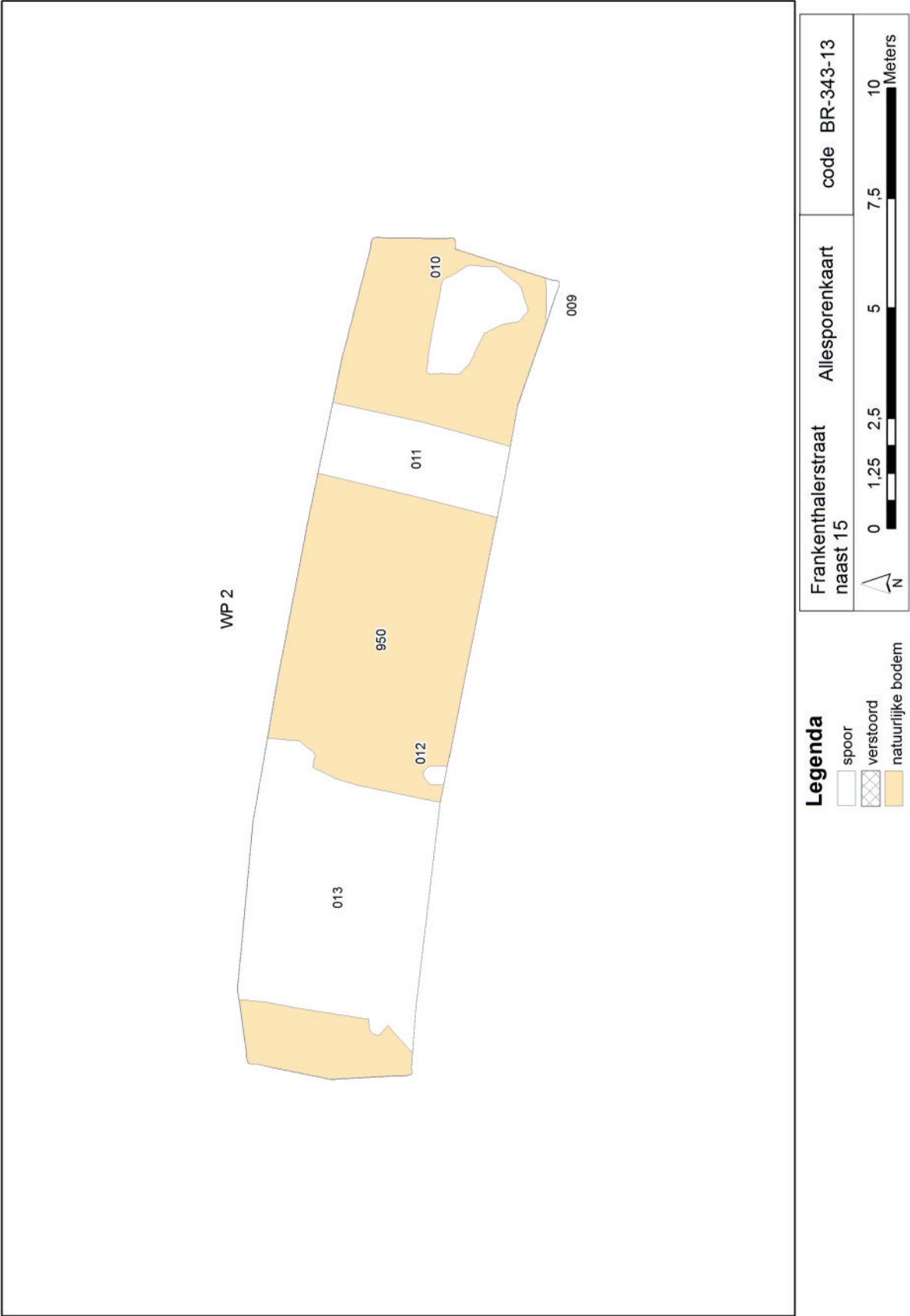
bijlage 3 aardewerkinventarisatielijst

Vondstnr	Put	Spoor	Spoor-aard	Vul-ling	Betrouw-baarheid	Periode begin	Periode eind	Baksel	Aantal	Gewicht	Wand	Rand	Bodem	Opmerking
BR-343-13.003CER	1	007	sloot	1	Betrouw-baar	NTB	NTC	Industrieel	1	3		1		

bijlage 4 allesporenkaart werkput 1

bijlage 5 allesporenkaart werkput 2

bijlage 6 allesporenkaart werkput 3

